

9(Укр)(06)
НЗ4

**ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**
імені Григорія Сковороди

**КАФЕДРА ІСТОРІЇ
ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ**

Випуск 17

**НАУКОВІ ЗАПИСКИ
З УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ**

ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Григорія Сковороди

КАФЕДРА ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

НАУКОВІ ЗАПИСКИ З УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ

Збірник наукових статей

Випуск 17

НБ НПУ

100131646

ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ
2005

9(Укр)(06)
ББК 63.3 (4 УКР) я-43
н 34

Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Переяслав-Хмельницький, 2005. – Вип. 17. – 257 с.

Збірник наукових праць зареєстровано Вищою атестаційною комісією України як фахове видання із спеціальностей „Історичні науки” (Див.: Бюлетень ВАК України. – 1999. – №6. – С. 30).

Рецензенти: д.і.н., проф. Г.К.Кожолянко; д.і.н., проф. С.С.Троян; д.і.н., проф. А.І.Черній.

Редакційна колегія: Коцур В.П., доктор історичних наук, професор (головний редактор); Борисенко В.Й., доктор історичних наук, професор; Коцур А.П., доктор історичних наук, професор; Шевчук В.П., доктор історичних наук, професор; Шаповал Ю.І., доктор історичних наук, професор; Сухобоков О.В., доктор історичних наук, професор; Тарапон О.А., кандидат історичних наук, доцент (відповідальний секретар); Колибенко О.В., кандидат історичних наук, доцент.

Рекомендовано Вченою радою Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди

До збірника увійшли статті, присвячені розгляду проблем української етнографії, джерелознавства, а також історії та культури України XVI – XX ст. Особливо об’ємно представлено розгляд проблем періоду 1920-х – 30-х рр. та Великої Вітчизняної війни. Аналізується ряд історіографічних питань української історії.

Для викладачів, аспірантів, студентів.

The collected articles focus on the problems of the Ukrainian ethnography, sources studies, and the history and culture of Ukraine in the 16th –20th centuries. Special attention is paid to the review of the period of 1920s-30s and the Great Patriotic War. A number of historiographic issues of the Ukrainian history are given due consideration.

For teachers, postgraduates, and students

ISBN 966-8653-29-7

© Кафедра історії та культури України
Переяслав-Хмельницького державного
педагогічного університету імені Григорія
Сковороди, 2005

РОЗДІЛ 1. АРХЕОЛОГІЯ, ЕТНОГРАФІЯ ТА ДАВНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

ВОВКОДАВ С., ЮРЧЕНКО О. ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧА ХАРАКТЕРИСТИКА ТОПОНІМІВ СЕЛА ЛЕЦЬКИ НА ПЕРЕЯСЛАВЩИНІ	7
КАЛІНІЧУК О. ДОКУМЕНТ ЯК ЕЛЕМЕНТ МАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ	12
КОТЛЯРОВА Л. КАЛЕНДАРНА ОБРЯДОВІСТЬ ПЕРЕЯСЛАВЩИНИ У ЕТНОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ М.О.МАКСИМОВИЧА	14
ТКАЧЕНКО В. ПЕРЕДІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПИСАНКИ	17
ПОТАПЕНКО Я. ОБРАЗ КОЗАКА МАМАЯ У МІФОПОЕТИЧНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНЦІВ	21
КОЛЕСНИКОВА В. ВІКЕНТІЙ В'ЯЧЕСЛАВОВИЧ ХВОЙКА. СТОРІНКИ БІОГРАФІЇ	25
ЧЕРНОВ Б. ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ КРАЄЗНАВЧОГО ПРИНЦИПУ НАВЧАННЯ	31

РОЗДІЛ 2. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ XVI-XX СТ.

ТАРАПОН О., ІВАНЕНКО А. ПЕРЕЯСЛАВСЬКИЙ КОЗАЦЬКИЙ ПОЛК: ДО І ПІСЛЯ 1654 РОКУ	38
КОЦУР Г. МИСТЕЦЬКІ ПАМ'ЯТКИ КИЄВА ПЕРІОДУ ГЕТЬМАНЩИНИ	43
ІВАНЕНКО А. УЧАСТЬ ПЕРЕЯСЛАВСЬКОГО КОЗАЦТВА У РОСІЙСЬКО-ТУРЕЦЬКІЙ ВІЙНІ 1735 – 1739 РР.	50
ЛОХА В. ГОРІДОВІ КОЗАКИ МІСТА ПЕРЕЯСЛАВА ІІ ПОЛ. XVIII СТ.: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СТРУКТУРА	55
КОНТА Р. МАСОНСЬКІ ЛОЖІ ТА ІДЕЯ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ В ПЕРШІЙ ЧВЕРТІ XIX СТ.	63
СОЛОВ'ЙОВА Т. РОЗВИТОК МАНУФАКТУРНОГО ВИРОБНИЦТВА КИЇВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ НА ПОЧАТКУ XIX СТ. ІСТОРІОГРАФІЯ	67
МЕЧКОВ І. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ ТЕАТРІВ МУЗИЧНОЇ КОМЕДІЇ В УКРАЇНІ	72
ТКАЧЕНКО О. ДІЯЛЬНІСТЬ ТОВАРИСТВА ДЕННИХ ПРИТУЛКІВ ДЛЯ ДІТЕЙ РОБІТНИЧОГО КЛАСУ У КИЄВІ	75
ТКАЧЕНКО Т. КИЇВСЬКИЙ ОДНОДЕННИЙ ПЕРЕПИС 2 БЕРЕЗНЯ 1874 Р.: ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ Г.П.ГАЛАГАНА	78
НОВАЛЬСЬКА Т. ВІД РОЗДУМІВ ДО ПРАКТИЧНИХ ДІЙ (З ІСТОРІЇ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЧИТАЧА НАПРИКІНЦІ XIX СТ.)	81
СТОЯН Т. АТЕСТАЦІЯ ОФІЦЕРСЬКОГО СКЛАДУ АРМІЇ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ НА РУБЕЖІ XIX - XX СТОЛІТЬ	85
ГЛОБА О. ДО ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	88
НЕПОРОЖНЯ Г. ДІЯЛЬНІСТЬ „ЗЕМСЬКИХ” ВЧИТЕЛІВ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ В КИЇВСЬКІЙ ТА ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ГУБЕРНІЯХ	92
ГОРОШКО С. ПРОСВІТИТЕЛЬКА МАРЦЕЛІНА ДАРОВСЬКА (1827-1911)	96
КОЦУР А. ВІДОБРАЖЕННЯ В ПРАЦЯХ О.І.ЧУПРОВА ОСОБЛИВОСТЕЙ АГРАРНОЇ ТА АГРОКУЛЬТУРНОЇ РЕФОРМИ ПОЧАТКУ XX СТ. В УКРАЇНІ	99
КУЗЬМЕНКО А. „ІСТОРІЯ РУСІВ” У КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ НАДНІПРЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ ТА ЇЇ МІСЦЕ В ІСТОРИЧНІЙ ДУМЦІ ПОЧАТКУ XX СТ.	101
БУТЕНКО А. ПРОБЛЕМА МІЖНАЦІОНАЛЬНИХ ВІДНОСИН В ТЕОРЕТИЧНОМУ ДОРОБКУ М. МІХНОВСЬКОГО	107
САРНАЦЬКИЙ О. ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ТА СУДОВОЇ ВЛАДИ В ПЕРІОД СПАДУ РЕВОЛЮЦІЇ 1905-1907 РР.	110
ЛІСЕНКО А. ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПОВСТАНСЬКОГО РУХУ ПОЧАТКУ XX СТ. В ПРАЦЯХ СУЧАСНИКІВ, АБО АКТИВНИХ УЧАСНИКІВ ПОДІЙ.	114
ДУДНИК О. УМАНЩИНА В ДОБУ ГЕТЬМАНАТУ ТА ДИРЕКТОРІЇ	119
КОЦУР В., ХМЕЛЬНИЦЬКА Л. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ТРЕСТІВ ПОЧАТКУ 1920-Х РОКІВ	125
ХМЕЛЬНИЦЬКА Л. ПРОМИСЛОВІСТЬ УКРАЇНИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ 1921-1922 РР.	130
ГАРАРУК Л. МІСЦЕ ТА ХАРАКТЕР ДІЯЛЬНОСТІ ТОВАРИХ БІРЖ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ НЕПІВСЬКОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ	135
БАБАК О. СТАТИСТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ЖИТТЕВОГО РІВНЯ РОБІТНИЧОГО НАСЕЛЕННЯ В 20-Х РР. XX СТ.	139
КОСТИК Є. ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ КНИГОТОРГОВЕЛЬНОЇ МЕРЕЖІ КООПЕРАТИВНИХ ВИДАВНИЦТВ В УСРР 1920-Х РР.	142
ЗЛЕНКО А. КОМСОМОЛ І КОМУНІСТИЧНА ПАРТІЯ В 1920-ТІ – НА ПОЧАКУ 1930-Х РР.: ТРАНСФОРМАЦІЯ В „ІНСТРУМЕНТ ПАРТІЇ” (ІСТОРІОГРАФІЯ)	147
ТАРАПОН О. ІНІЦІАТОРИ ЛІТЕРАТУРНОЇ ДИСКУСІЇ 1925-1927 РР. В ЖОРНАХ СТАЛІНСЬКИХ РЕПРЕСІЙ	153
ЧОРНА Л. АРХІВНІ ДЖЕРЕЛА ПРО ЗАПОВІДНИК ІМЕНІ МИХАЙЛА МАКСИМОВИЧА (20-30 РОКИ XX СТОЛІТТЯ)	157
КОЗАЦЬКА Т. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ХЛІБЗАГОТІВЕЛЬ В УСРР (1928-1933): ІСТОРІОГРАФІЧНО-ФАКТОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ	159
ШАТКОВСЬКА А. ВИСВІТЛЕННЯ ТЕМИ ГОЛОДОМОРУ 1932-1933 РОКІВ У ЗБІРНИКАХ СПОГАДІВ ТА ДОКУМЕНТІВ.	165
ХОДАНОВИЧ О. ДЕРЖАВОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОХІДНИХ ГРУП ОУН НА ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ (1941-1942 РР.)	170
МАЛЮГА В. АНТИФАШИСТСЬКА СПРЯМОВАНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОПАГАНДИСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОУН-УПА НА ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ (1941 – 1944 РР.)	175
ГОНЧАРЕНКО О. ГОЛОКОСТ НА ТЕРИТОРІЇ КИЇВЩИНИ: ІСТОРІОГРАФІЯ ПИТАННЯ ГЛУШЕНОК Н. АГРАРНА РЕФОРМА МІНІСТРА ОКУПОВАНИХ СХІДНИХ ТЕРИТОРІЙ	181
А. РОЗЕНБЕРГА В РЕЙХСКОМІСАРІАТІ УКРАЇНА	186
ТОНКОНОГ О. ПРОДОВОЛЬЧА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ В РОКИ НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ	190
ФІЛЬ О. ДІЯЛЬНІСТЬ І.Д. ЧЕРНЯХОВСЬКОГО В ХОДІ ВИЗВОЛЕННЯ ЛІВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ	194
СТАРОДУБЕЦЬ Г. ОРГАНІЗАЦІЯ МЕДИКО – САНІТАРНОЇ СЛУЖБИ У ПОВСТАНСЬКОМУ ЗАПІЛЛІ (ДРУГА ПОЛОВИНА 1943-1944 РР.)	199

КРАСНОЖОН Н. РЕПРЕСІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ УКРАЇНИ 1943-1953 РР	205
ТКАЧЕНКО О. РОЛЬ УСТАНОВ ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ В ПОБУТОВОМУ ЖИТТІ МІСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД (1945-1955 РР)	210
НІКОЛАСЬ Ю. ПРОПАГАНДА СОЦІАЛІСТИЧНОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В ПЕРІОД ХРУЩОВСЬКОЇ „ВІДЛИГИ“ У ПРАЦЯХ ВІТЧИЗНЯНИХ НАУКОВЦІВ	213
СЕРГІЙЧУК О. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІДЕОЛОГІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ В 1953 – 1965 РР.	219
КОНЦУР В. РУХ ЗА КОМУНІСТИЧНУ ПРАЦЮ У ПРИЗМІ ПОЛІТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА (СЕРЕДИНА 1950-Х – СЕРЕДИНА 1960-Х РР)	224
ДОКАШЕНКО В. ПРОФСПІЛКИ СРСР У СИСТЕМІ ТОТАЛЬНОГО КОНТРОЛЮ (СЕРЕДИНА 50-Х – СЕРЕДИНА 60-Х РР. XX СТ.)	231
БРЕХУНЕЦЬ Н. ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНІ ТА СЕРЕДНІ СПЕЦІАЛЬНІ ЗАКЛАДИ УКРАЇНИ 50-80-Х РР. XX СТ.: ДО ІСТОРІОГРАФІЇ ПИТАННЯ	237
СЕМЕНЕНКО А. РЕФЕРЕНДУМ 17 БЕРЕЗНЯ 1991 Р. ТА ЙОГО ПОЛІТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ	242
БАДАХ Ю. ФЛОТ У ВОЄННИХ КОНФЛІКТАХ ТА ЙОГО ДОСВІД ДЛЯ ПОДАЛЬШОЇ РОЗБУДОВИ ВМС УКРАЇНИ	246

ХРОНІКА

БУРАВЧЕНКОВ А., ЩЕРБАК М. ІСТОРИК. ПЕДАГОГ. НАСТАВНИК ДО 60-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ДОКТОРА ІСТОРИЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА В.Ю. КОРОЛЯ	249
---	-----

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	253
------------------------------------	-----